

ВІДГУК

доктора мистецтвознавства, професора,
професора кафедри музичного мистецтва
Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв
ЗОСІМ ОЛЬГИ ЛЕОНІДІВНИ
та заслуженої артистки України, в. о. доцента кафедри
«Мистецтво співу» КЗВО КОР «Академія мистецтв імені Павла Чубинського»
МАТЮШЕНКО-МАТВІЙЧУК ВАЛЕНТИНИ ВОЛОДИМИРІВНИ
на творчий мистецький проєкт
творчої аспірантки кафедри камерного співу
Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського
ФЕДОРОВСЬКОЇ ІРИНИ СТАНІСЛАВІВНИ
«Образний зміст поезій Валентини Антонюк
у камерно-вокальній ліриці українських композиторів ХХІ століття»,
поданий до захисту на здобуття ступеня доктора мистецтва
за спеціальністю 025 Музичне мистецтво

Актуальність теми творчого мистецького проєкту та обґрунтованість його положень. Актуальність дослідження І. Федоровської є багатоаспектною. По-перше, воно черговий раз привертає увагу до української камерно-вокальної лірики, яка плідно розвивається з ХІХ століття по сьогоднішній день, збагачуючись новими творами, написаними на вірші класиків та сучасників. По-друге, у ньому підіймаються складні питання взаємодії поезії і музики, а саме співвідношення поетичного і музичного у камерно-вокальній музиці, передусім музикальності поезії і поетичності музики. По-третє, робота І. Федоровської допомагає проникнути у творчу лабораторію композитора, адже при написанні вокальної музики він відштовхується від поетичного тексту, створюючи власну інтерпретацію поезії за допомогою мови музики. По-четверте, мистецький проєкт «Образний зміст поезій Валентини Антонюк у камерно-вокальній ліриці українських композиторів ХХІ століття» виконує важливу просвітницьку функцію та має потужне виховне значення, адже знайомить слухачів зі здобутками сучасної академічної музики, підкреслюючи її актуальність у сьогоднішній день.

Наукове обґрунтування творчого мистецького проєкту І. Федоровської «Образний зміст поезій Валентини Антонюк у камерно-вокальній ліриці українських композиторів ХХІ століття» складається з анотації українською й

англійською мовами з переліком публікацій за темою роботи та інформацією про апробацію, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. У вступі зазначено актуальність проєкту та вказано на його зв'язок із науковими програмами, планами, темами, сформульовано мету, завдання, об'єкт і предмет, окреслено методи та теоретичну базу, подано відомості про аналітичний матеріал, розкрито наукову новизну і практичне значення, наведено інформацію про апробацію матеріалів та концертні програми, що були проведені в рамках проєкту, зазначено кількість публікацій, структуру й обсяг роботи.

Перший розділ «Камерно-вокальний твір у вимірі діалогу поетичного та музичного текстів: методологічний аспект» має теоретичне спрямування. У підрозділі 1.1 «Особливості міжвидової інтерпретації поетичного тексту» авторка наголошує на складності питання взаємодії поетичного і музичного текстів, справедливо зазначаючи, що пошук нових та адекватних методів аналізу вокальної музики є одним із важливих завдань теоретичного музикознавства. Попри спільність низки рис поезії й музики, передусім у ритмічній сфері та загальній будові, обидва види мистецтва є нетотожними, а, отже, взаємодія тексту і музики завжди потребує особливого підходу як у композиторській творчості, так і при аналізі камерно-вокальних творів. Говорячи про інтерпретацію поетичного тексту, І. Федоровська зазначає, що поезія передбачає два типи інтерпретації: вона може, з одного боку, відобразити думку, висловлену у віршах, через художній образ, з іншого – підпорядковуватися закономірностям мови у її зв'язках із звучанням як таким. Ці два підходи, як правило, пов'язані між собою. Відповідно, у композиторській творчості можна виділити три типи музично-поетичної інтерпретації, а саме сюжетно-тематичну, структурно-ритмічну та інтонаційну, які також не завжди представлені в чистому вигляді. Таким чином, взаємодія слова і музики є явищем багатовимірним, і композитор у вокальних творах пропонує власну інтерпретацію поезії, до якої звертається.

У підрозділі 1.2 «Узагальнення наукових поглядів на проблеми осмислення синтетичної природи художнього тексту камерно-вокального твору» авторка здійснює огляд праць науковців, присвячений питанням синтезу мистецтв та взаємодії поезії і музики. Вона зазначає, що окрім традиційних

понять, таких як взаємодія або мистецький синтез, сьогодні в музикознавстві використовуються й інші, а саме діалог (Н. Харандюк), емінентність (О. Фрайт), інтерпретація (І. Полусмяк), переклад (А. Хуторська) та ін. У підсумку дослідниця, базуючись на напрацюваннях науковців, наголошує на трансформації у музичному творі обох компонентів – і вербального, і музичного, а синтез слова і музики може відбуватися в різних контекстах – художньо-культурному, історико-стильовому, стилістичному та ін.

У другому розділі «Художній світ лірики Валентини Антонюк: особливості авторської рецепції української культури» розглядається поетична творчість В. Антонюк у вимірах національної культури. Підрозділ 2.1 «Поетична індивідуальність Валентини Антонюк крізь призму національних традицій» присвячений характеристиці поетичної творчості мисткині. І. Федоровська розглядає творчість В. Антонюк як продовження поетичних традицій ХІХ–ХХ століть, а також крізь призму відбиття народної символіки та архетипів. Вона відзначає вплив на поетичну творчість В. Антонюк Тараса Шевченка, Лесі Українки, поетів «Розстріляного Відродження» – М. Хвильового, Є. Плужника, О. Олеся та ін. Дослідниця доходить висновку, що мисткиня у своїх поетичних творах базується на міфопоетичній образності символістського світобачення, яке було сформовано на українській фольклорній традиції. Пріоритетними у ліриці В. Антонюк стають образи природи, а з поетичних прийомів вона віддає перевагу використанню сонорних і алітераційних сполук, колористиці тощо.

У підрозділі 2.2 «Концепт символізму у ліриці Валентини Антонюк» І. Федоровська характеризує твори В. Антонюк у контексті поезії символістів. Аналіз низки її поетичних творів – «Батьківські луки», «Заквітли луки», «Озвись мені півником білим», «Замовкни, серце», «Присплю печаль» – дозволив дійти висновку щодо образної сфери та поетичних орієнтирів В. Антонюк, де пріоритетного значення набувають образи природи, що мають багате семантичне навантаження, дитинства, рідної землі, а інтимна лірика мисткині наповнена тонкими емоційними відтінками. Твори В. Антонюк відсилають до поетичної творчості модерністів 20-х років ХХ століття і відзначені гнучкою пластикою, зверненням до таких засобів виразності як метафора, алітерація, сугестивність, і в її творчості ці прийоми наближають поезію до співо-мовлення.

У третьому розділі «Поезія Валентини Антонюк у дзеркалі ліричної поетики камерно-вокальних творів українських композиторів ХХІ століття» авторка аналізує вокальні твори, написані на вірші В. Антонюк. Підрозділ 3.1 «Вокальний цикл Левка Колодуба “Бентежність” як музично-поетичний феномен камерно-вокальної лірики початку ХХІ століття» присвячений характеристиці зазначеного твору, який був написаний на тексти з поетичної збірки «Колискова для тебе». Дослідниця зазначає, що головним символом поезій цього циклу є колискова як засіб виходу у світ ірреального та ірраціонального. Відповідно до змісту поетичних творів композитор вибудовує композицію не за сюжетно-логічним рядом, а за логікою поглиблення емоційних станів ліричної героїні, передаючи «стан збентеженої жіночої душі». І. Федоровська зазначає, що Л. Колодуб використовує для проведення «над-ідеї» циклу низку музично-мовленнєвих констант: у вокальній партії – використання різних типів декламаційності; у партії фортепіано – єдність тематичних, ладових та гармонічних елементів; у музичній драматургії – протиставлення ліричного та драматичного змістовних полюсів.

У підрозділі 3.2 «Емоційна аура поетичного тексту як фактор художньо-композиційної цілісності камерно-вокального твору (на прикладі солоспівів В. Антонюка та В. Кирейка)» авторка характеризує солоспіви В. Кирейка «Дайте мені крила» та В. Антонюка «Павутиняно у лісі...» з позиції розкриття семантичних аспектів поезії у її музичних втіленнях. Дослідниця наголошує, що інтерпретаційний потенціал поетичних творів В. Антонюк створюють такі її властивості як метафоричність та алегоричність. Композитори при роботі з поезією вільно оперують повторами для побудови стрункої форми, а також застосовують яскраві та семантично наповнені ритмо-інтонації, посилюючи їх драматургічні функції.

Підрозділ 3.3 «Роль художніх образів у становленні динаміки камерно-вокального циклу Валерія Антонюка “Теплі Пісні”» присвячений характеристиці зазначеного твору. Солоспіви, що увійшли до циклу, були написані на поезії В. Антонюк, створені нею у різні часи. Композитор обирає твори для музичного втілення і сформував змістовно та драматургічно єдине ціле, передаючи емоційні стани та душевні переживання ліричної героїні. Дослідниця вказує на

багатовимірність зв'язків між поезією та музикою на музично-семантичному, жанрово-стильовому та драматургічному рівнях.

Відзначимо ґрунтовність дослідження І. Федоровської, яке спирається на наукові праці, присвячені як камерно-вокальній музиці, так і літературознавчі дослідження, що розглядають питання поетичної творчості.

Усі положення та висновки наукового обґрунтування творчого мистецького проєкту є результатом власних наукових досліджень здобувачки. Текст роботи та наукових публікацій не містить академічного плагіату.

Для подальшої розробки обраної теми пропонуємо здобувачці такі питання.

1. Творчість В. Антонюк, а також інтерпретації її поезії у солоспівах Л. Колодуба, В. Кирейка та В. Антонюка розглядаються в контексті української культури. Наскільки органічно ці твори можуть увійти у міжнародний контекст після перекладу іншим мовами, наприклад, англійською чи китайською, або ж завдяки їх виконанню співаками, що репрезентують інші національні традиції?

2. Практично усі аналізовані та виконані у проєкті твори були написані на початку ХХІ століття і вже мають інтерпретаційну традицію. Які виконання солоспівів на вірші В. Антонюк можна вважати еталонними?

3. У роботі зазначено інтертекстуальні зв'язки музики аналізованих солоспівів з українською і зарубіжною романтичною та модерністською традиціями. Однак ці твори належать вже до музики ХХІ століття, а тому виникає питання: які композиції сучасних зарубіжних авторів можна вважати аналогами вокальних творів Л. Колодуба, В. Кирейка та В. Антонюка, написаних на поезії В. Антонюк?

Відповідність публікацій і мистецьких апробацій темі творчого мистецького проєкту. Матеріали наукового обґрунтування творчого мистецького проєкту апробовано здобувачкою на 6 міжнародних та всеукраїнських наукових конференціях і круглих столах, а також висвітлено у 3 статтях у наукових періодичних фахових виданнях, затверджених МОН України з музичного мистецтва (2 одноосібні та 1 у співавторстві). За темою творчого мистецького проєкту було презентовано чотири концертні програми: «“Листи з весни” (вокальні цикли й солоспіви В. Антонюка, В. Кирейка та Л. Колодуба на

вірші Валентини Антонюк)» (Національна бібліотека імені Ярослава Мудрого (Київ), 12 травня 2023 р.); «“Колискова для тебе” (вокальні цикли “Теплі Пісні” В. Антонюка та “Бентежність” Л. Колодуба на вірші Валентини Антонюк)» (Мала зала Хмельницького обласного академічного музично-драматичного театру ім. Михайла Старицького (Хмельницький), 21 квітня 2024 р.); «“Голосом серця” (вокальні твори на вірші й переклади В. Антонюк та з її репертуару)» (Хмельницький обласний художній музей (Хмельницький), 23 травня 2024 р.); «Образний зміст поезій Валентини Антонюк у камерно-вокальній ліриці українських композиторів ХХІ століття» (Хмельницький обласний художній музей (Хмельницький), 17 червня 2024 р.). Усі зазначені публікації та мистецькі апробації відповідають темі творчого мистецького проєкту «Образний зміст поезій Валентини Антонюк у камерно-вокальній ліриці українських композиторів ХХІ століття».

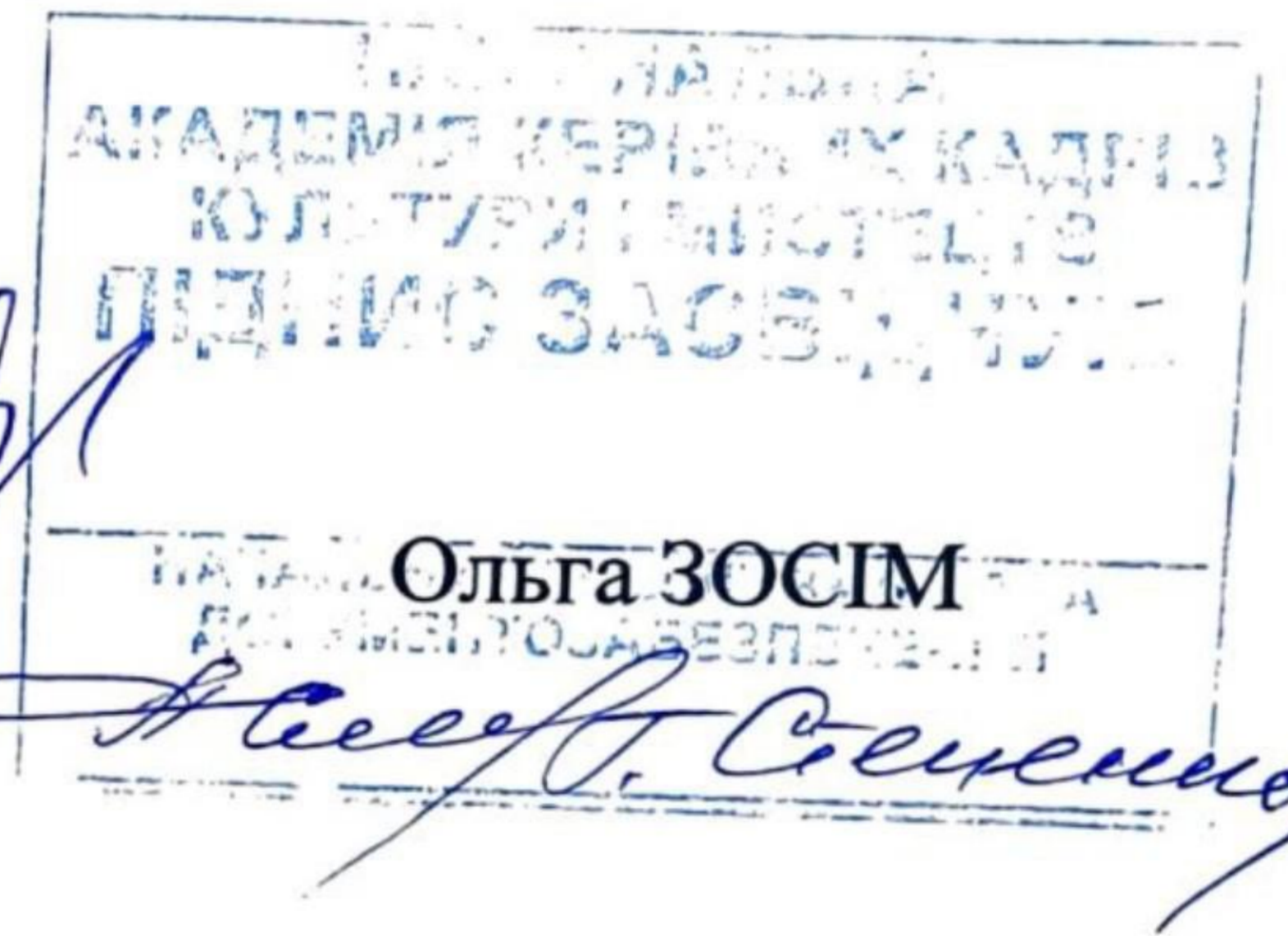
Рівень виконання мистецького творчого проєкту. У процесі реалізації мистецького творчого проєкту авторкою було здійснено інтерпретацію вокальних циклів Л. Колодуба «Бентежність» і В. Антонюка «Теплі Пісні», солоспівів В. Кирейка «Дайте мені крила» та В. Антонюка «Павутиняно у лісі ...». На підсумковому концерті проєкту «Образний зміст поезій Валентини Антонюк у камерно-вокальній ліриці українських композиторів ХХІ століття», що відбувся у Хмельницькому обласному художньому музеї 17 червня 2024 р., було виконано такі твори: «Ми», «Добро», «Квіточка», «Присплю печаль», «Одержимі», «Гріх», «Там є тепло ...» з вокального циклу Л. Колодуба «Бентежність»; «Дві сльози», «Довготелесий лелека», «Сонце», «Чорнобильський епод», «Спливу останньою сльозою», «Притопчу каблуком», «Літа питала», «Змовкни серце», «Гратиму» із циклу В. Антонюка «Теплі Пісні», солоспіви В. Кирейка «Дайте мені крила» та В. Антонюка «Павутиняно у лісі ...».

І. Федоровська показала високий рівень виконавської майстерності та розуміння специфіки камерно-вокальної музики ХХІ століття, що дало їй можливість створити високохудожні інтерпретації музичних творів наших сучасників. Наголосимо на єдності теоретичної та практичної складових мистецького проєкту, які дозволили здобувачці підійти інтерпретації вокальних

композицій Л. Колодуба, В. Кирейка та В. Антонюка відповідно до принципів інтелектуального виконавства, відбиваючи провідні тенденції концертної практики ХХІ століття.

Усе вищезазначене дозволяє зробити висновок, що творча й дослідницька складові мистецького проєкту «Образний зміст поезій Валентини Антонюк у камерно-вокальній ліриці українських композиторів ХХІ століття» виконані на високому фаховому рівні й відповідають вимогам МОН України, а його авторка І. С. Федоровська заслуговує на присудження ступеня доктора мистецтва за спеціальністю 025 Музичне мистецтво.

Доктор мистецтвознавства, професор,
професор кафедри музичного мистецтва
Національної академії керівних
кадрів культури і мистецтв

Заслужена артистка України,
в. о. доцента кафедри «Мистецтво співу»
КЗВО КОР «Академія мистецтв
імені Павла Чубинського»

— Валентина МАТЮШЕНКО-МАТВІЙЧУК

